

ІНСТИТУЦІЙНО-ЗМІСТОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У ПРОЦЕСІ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ

Актуальність теми дослідження. Конституція України, проголошуючи державу демократичною та правовою (ст. 1), встановлює способи реалізації, забезпечення та захисту конституційних прав і свобод, декларує панування принципу верховенства права в суспільстві, який, між іншого, передбачає судовий контроль над втручанням у право кожної людини на свободу (ст. 8), гарантує право людини і громадянина на звернення до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод безпосередньо на підставі Конституції України (ч. 3 ст. 8), а також право на отримання професійної правничої допомоги (ст. 131²), яке в сучасних умовах набуває особливої значимості [3].

Практичне ж втілення конституційних приписів щодо права на професійну правничу допомогу залежить від ефективності механізмів захисту прав людини і громадянина, якості організації та діяльності адвокатури як безпосереднього суб'єкта надання професійної правничої допомоги в Україні [3, ст. 59, ст. 131²] та дієвості основних засад судочинства [3, ст. 129], передбачених положеннями Основного Закону України. Актуалізації проблематики особливостей інституційно-змістовної складової професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні сприяють і процеси трансформації соціального, економічного, правового й культурного розвитку українського суспільства як важливі чинники розвитку демократії та підвищення якості життя громадян України, що вимагає значного оновлення норматив-

них приписів, а також визначення специфіки суспільних відносин, які виникають у процесі реалізації конституційного права на професійну правничу допомогу в Україні як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Вказане обґрунтовує необхідність з'ясування особливостей інституційно-змістовної складової професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ, інтерес стосовно якої є актуальним та назрілим у сучасних умовах державотворення.

Стан наукового дослідження питання. Окремі аспекти проблематики надання професійної правничої допомоги у судовому процесі та ролі адвоката у ньому було висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: І.О. Головацького, І.М. Долгова, А.І. Єфремова, В.Л. Кудрявцева, М.В. Лотоцького, Т.М. Ніцаєвої, В.Ю. Панченко, В.В. Печерського, С.В. Прилуцького, О.В. Синеокого, Г.О. Смагіна, Д.В. Таланова, Б.А. Филімонова та інших. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, проблематика надання професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні є малодослідженою у науці, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є опрацювання інституційно-змістовної характеристики професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень ст. 59 Конституції України, кожен має право на професійну правничу

допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [3]. При цьому, положеннями ст. 131² Конституції України передбачено, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура [3].

Як видається, Конституція України встановлює, що саме адвокатура є компетентним органом для надання професійної правничої допомоги в Україні, а будь-які інші органи не наділені таким правом. Адже лише адвокатська діяльність базується на перевірці професійних знань, дотриманні Правил адвокатської етики, дисциплінарній відповідальності. Надаючи можливість іншим фахівцям права здійснювати захист, можна лише знизити його кваліфікованість та якість. Таким чином, тільки адвокатів наділено правом здійснювати кваліфікований захист прав та свобод людини і громадянина.

Відзначимо, що Конституційний Суд України, розглядаючи конституційне звернення громадянина Голованя Ігоря, прийшов до висновку, що у контексті положень ст. 59 Конституції України право на правничу допомогу має «кожен», що охоплює усіх без винятку осіб – громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України. При цьому, Конституційний Суд України акцентує увагу на тому, що здійснення права на правничу допомогу засновано на дотриманні принципів рівності всіх перед законом та відсутності дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [3, ст. 21, ст. 24]. У той же час, гарантування «кожному» права на правничу допомогу в контексті ч. 2 ст. 3 та ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правничою допомогою належного рівня [3]. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших право-

вих актах порядку, умов та способів надання цієї допомоги. Проте, на жаль, не всі галузеві закони України містять приписи, яких спрямовано на реалізацію вказаного права, що може призвести до обмеження чи звуження змісту та обсягу «права кожного» на професійну правничу допомогу [7].

При цьому, в абз. 3 п. 5 мотивувальної частини вказаного Рішення Конституційного суду України відзначено, що системний аналіз положень ст. 59 Конституції України та Закону України «Про адвокатуру» дає підстави для висновку, що положення ст. 131² Конституції України «для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура» є однією із конституційних гарантій, а держава у такий спосіб бере на себе обов'язок забезпечувати можливість надання кваліфікованої правничої допомоги особам у правовідносинах з державними органами [7].

Між тим, відповідно до ст. 131² Конституції України, незалежність адвокатури гарантується. При цьому, виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення, що узгоджується із положеннями ст. 59 Конституції України стосовно «права кожного» на професійну правничу допомогу [3].

Враховуючи ж положення ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатська діяльність за своїм змістом визначається як незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту переважно на оплатній основі [6]. У цьому контексті слід звернути увагу на те, що саме адвокат має необхідний професійний рівень та можливість забезпечити реалізацію права особи на захист та представництво її інтересів у суді при вирішенні спорів у сфері публічно-правових відносин. У той же час, кожна особа є вільною у виборі захисника своїх прав серед адвокатів.

Таким чином, саме вказівка у положеннях ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та

адвокатську діяльність» на представництво та захист у контексті надання інших видів правничої допомоги дає підставу визнати представництво та захист окремими видами правничої допомоги при вирішенні спорів у сфері публічно-правових відносин, а їх здійснення (у сукупності із іншими видами правничої допомоги) – наданням та забезпеченням правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні.

У той же час, згідно положень п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [6]. Враховуючи ж зміст діяльності адвоката із розглянутих позицій надання правничої допомоги, можна вказати, що адвокатом є фізична особа, яка здійснює правничу допомогу як незалежну професійну діяльність.

Синтезувавши стійкі наукові доробки вітчизняних і зарубіжних вчених-правознавців, підтримуємо позицію Н.В. Хмелевської, яка здійснює групування правової допомоги за сферами її надання в контексті змісту адвокатської діяльності, ґрунтуючись на законодавчому виділенні її видів, у результаті чого відмічає три основні сфери надання адвокатом правової допомоги, які мають наступний зміст: 1) захист – вид правової допомоги як адвокатської діяльності, який полягає у забезпеченні захисту прав, свобод та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), особи, яка притягається до адміністративної відповідальності при розгляді справи про адміністративні правопорушення; 2) представництво – вид правової допомоги як адво-

катської діяльності, якого спрямовано на забезпечення реалізації процесуальних прав та обов'язків клієнта у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, прав та обов'язків потерпілого при розгляді справ про адміністративні правопорушення, прав та обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні; 3) інші види правової допомоги – види правової допомоги як адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також сприяння їх відновленню у разі порушення [9].

Також необхідно акцентувати увагу на тому, що відповідно до положень ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7], адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги. При цьому, документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правничої допомоги також є довіреність, ордер чи доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги. Серед іншого, договір про надання правничої допомоги, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», – домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [7].

Між тим, особливостями певної категорії справ, правовідносин чи статусу особи, права, свободи чи інтереси якої підлягають захисту, обумовлено встановлення

на законодавчому рівні винятків щодо представництва в суді іншими, ніж адвокат, особами. Так, відповідно до положень ст. 131² Конституції України, законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена [3]. Вбачається, відповідне правове регулювання щодо представництва такої особи в суді має сприяти ефективному захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Як відомо, соціальна значимість конституційного права на професійну правничу допомогу за своєю сутністю проявляється у тому, що вказане право виступає гарантією охорони, реалізації та захисту всіх інших конституційних прав і свобод людини і громадянина. При цьому, говорячи про функціональний аспект реалізації права на професійну правничу допомогу у суспільстві, варто не забувати про превентивну складову, адже реалізація конституційного права на професійну правничу допомогу є не тільки основною конституційною гарантією права на доступ до правосуддя як невід'ємної складової права на судовий захист, а й превентивним засобом недопущення порушення або ж протиправного обмеження прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб з боку суб'єктів владних повноважень, їх посадових чи службових осіб.

Слід поставити наголос на тому, що автори Науково-практичного коментаря до Цивільного процесуального кодексу України (за ред. Н.Ю. Голубевої) акцентують увагу на тому, що право на професійну правничу допомогу є гарантованою державою можливістю кожної особи отримати таку допомогу в обсязі та формах, визначених нею, незалежно від характеру правовідносин особи з іншими суб'єктами права. При цьому, за змістом, обсягом та формами професійна правнича

допомога є багатоаспектною та може включати консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах, захист від обвинувачення тощо [10]. Виходячи із цитованих суджень, право на професійну правничу допомогу у процесі вирішення адміністративних справ в Україні є гарантованою Конституцією України можливістю особи отримати високоякісні правничі послуги. Видається, надати такі послуги може не будь-яка особа, а лише професійний адвокат, який пройшов спеціальну підготовку.

Наголосимо, що автори Науково-практичного коментаря до Цивільного процесуального кодексу України (за ред. Н.Ю. Голубевої) справедливо зазначають: «конституційна реформа 2016 року запровадила в Україні так звану адвокатську монополію». І в цьому аспекті слід звернути увагу на те, що положення щодо здійснення представництва в суді виключно адвокатом застосовуються з урахуванням абз. 3 пп. 11 п. 161 Перехідних положень Конституції України, згідно з якою представництво відповідно до п. 3 ч. 1 ст. ст. 131¹, 131² Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року (абз. 2). Також представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, – до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню [10].

Говорячи ж про механізм застосування норми перехідних положень до Конституції щодо представництва органів державної

влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами з 1 січня 2020 року, вчені вказують, що його роз'яснено Вищим адміністративним судом України у постанові від 13.03.2017 р. № 5 – представництво певного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування в судах здійснюється через прокурора з 30 вересня 2016 року. Якщо ж прокурор не вбачатиме, що інтереси держави вимагають захисту прав певного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, то представництво інтересів такого органу до 1 січня 2020 року можливе через будь-яку іншу особу, яка за законом має право на надання правової допомоги. А вже з 1 січня 2020 року представляти інтереси державного органу може лише адвокат [5; 10].

Разом із тим, синтезувавши стійкі наукові доробки Н.В. Хмелевської, яка здійснила групування правової допомоги за сферами її надання в контексті змісту адвокатської діяльності, ґрунтуючись на законодавчому виділенні її видів, вважаємо за можливе виокремити три основні сфери надання адвокатом правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні, які мають наступний зміст: 1) захист – вид правничої допомоги як адвокатської діяльності, який полягає у забезпеченні захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, прав, свобод та інтересів особи, яка притягається до адміністративної відповідальності при розгляді справи про адміністративні правопорушення; 2) представництво – вид правничої допомоги як адвокатської діяльності, якого спрямовано на забезпечення реалізації процесуальних прав та обов'язків клієнта в адміністративному судочинстві, прав та обов'язків потерпілого при розгляді справ про адміністративні правопорушення; 3) інші види правничої допомоги – види правничої допомоги як адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових

питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, недопущення їх порушень, а також сприяння їх відновленню у разі порушення [9].

Як видається, розуміння сутності поняття «правнича допомога» корелюється із наявними підходами щодо визначення кола суб'єктів її надання. Так, наприклад, І.І Сіліч, взявши за основу такий класифікаційний критерій як коло надавачів, відстоює позицію, згідно якої серед видів правової допомоги необхідно виокремлювати правову допомогу, яка надається: 1) згідно зі службовими обов'язками працівниками державних органів; 2) спеціалістами-правниками, якої спрямовано на роз'яснення положень законодавства у формі консультування, складання звернень громадян до органів держави; 3) студентами вищих юридичних навчальних закладів у юридичних клініках під безпосереднім керівництвом спеціалістів-юристів, які є викладачами цих навчальних закладів; 4) адвокатами і включає в себе весь спектр послуг правового характеру, у тому числі, захист і представництво інтересів особи в суді; 5) фахівцями у галузі права, які не є адвокатами [8].

Разом із тим, поглиблений аналіз наукових розробок та чинного законодавства України, положення якого тим чи іншим чином стосуються проблематики надання правничої допомоги, серед суб'єктів її надання дозволяє виокремити: державні органи України (наприклад, Міністерство юстиції України, нотаріат), до компетенції яких віднесено повноваження щодо надання правничої допомоги; адвокатуру України як недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі (ст. 131² Конституції України [3]; ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [6]).

Акцентуючи свою увагу на суб'єктах надання правничої допомоги, наголосимо, А.Г. Осіпов вважає, що чинне законодавство України недостатньо чітко формулює вимоги до осіб, які можуть її надавати [4].

Так, відповідно до положень ст. 60 Цивільного процесуального кодексу України, представником у суді може бути адвокат або законний представник. Під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у ст. 61 Цивільного процесуального кодексу України. Органи або інших осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі. Разом із тим, одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними [11].

Статтею 57 Кодексу адміністративного судочинства України визначено, що представником у суді може бути адвокат або законний представник. У справах незначної складності та в інших випадках, визначених Кодексом адміністративного судочинства України, представником може бути фізична особа, яка відповідно до ч. 2 ст. 43 Кодексу адміністративного судочинства України має адміністративну процесуальну дієздатність. Органи або інші особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі. При цьому, одна й та сама особа може бути одночасно

представником або декількох позивачів, або декількох відповідачів, або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними [2].

Представниками в господарському процесі, відповідно до положень ст. 58 Господарського процесуального кодексу України, є адвокат або законний представник. При розгляді справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених ст. 59 Господарського процесуального кодексу України. Органи та інших осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі. Разом із тим, одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними [1].

Звернемо увагу на те, що відповідно до положень ст. 56 Господарського процесуального кодексу України, юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника [1].

Висновки. В цілому, проаналізувавши викладене, можна зробити висновок, що на теперішній час значні трансформації правових інститутів стають все більш помітними. Однак розвиток та становлення незалежної професійної правничої допомоги триває. Видається, подальший динамічний розвиток інституційно-змістовної складової професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні можливо

гарантувати лише через удосконалення відповідного нормативно-правового поля, яке має чітко врегулювати питання розмежування таких категорій як правова допомога, юридична допомога, правнича допомога та професійна правнича допомога. І хоча у наукових колах є як прихильники, так і противники запровадження нових термінів, важливість

забезпечення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб при вирішенні спорів у сфері публічно-правових відносин, з одного боку, та необхідність підвищення ефективності організації та функціонування інституту професійної правничої допомоги – з іншого, опосередковують потребу здійснення подальших наукових досліджень.

Анотація

Статтю присвячено дослідженню особливостей інституційно-змістовної складової професійної правничої допомоги у процесі вирішення адміністративних справ в Україні. Акцентовано увагу на тому, що практичне втілення конституційних приписів щодо права на професійну правничу допомогу залежить від ефективності механізмів захисту прав людини і громадянина, якості організації та діяльності адвокатури як безпосереднього суб'єкта надання професійної правничої допомоги в Україні.

З'ясовано, що гарантування «кожному» права на правничу допомогу в контексті ч. 2 ст. 3 та ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правничою допомогою належного рівня.

Визначено, що встановлення на законодавчому рівні винятків щодо представництва в суді іншими, ніж адвокат, особами, обумовлено особливостями певної категорії справ, правовідносин чи статусу особи, права, свободи чи інтереси якої підлягають захисту.

Встановлено три основні сфери надання адвокатом правничої допомоги, які мають наступний зміст: 1) захист – вид правничої допомоги як адвокатської діяльності, який полягає у забезпеченні захисту прав, свобод та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), особи, яка притягається до адміністративної відповідальності при розгляді справи про адміністративні правопорушення; 2) представництво – вид правничої допомоги як адвокатської діяльності, якого спрямовано на забезпечення реалізації процесуальних прав та обов'язків клієнта у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, прав та обов'язків потерпілого при розгляді справ про адміністративні правопорушення, прав та обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні; 3) інші види правової допомоги – види правничої допомоги як адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також сприяння їх відновленню у разі порушення.

Ключові слова: адвокат, адміністративне судочинство, правнича допомога, право на професійну правничу допомогу, професійна правнича допомога, суб'єкти надання професійної правничої допомоги.

Ivantsiv M. R. Institutional and substantive characteristics of professional legal aid in the process of administrative case resolution

Summary

The article delves into the features of professional legal aid during the resolution of administrative cases in Ukraine, both in terms of its institutional and substantive components. The author stresses that the effective implementation of constitutional provisions regarding the right to professional legal aid is dependent on the mechanisms in place to safeguard human and civil rights, as well as the quality of organization and activities of the Bar as a direct agent of professional legal aid in the country.

Furthermore, it is established that the State is obligated to provide legal assistance of an appropriate level to all individuals, as guaranteed by Part 2 of Article 3 and Article 59 of the Constitution of Ukraine.

Additionally, the article notes that exceptions to representation in court by persons other than an attorney-at-law are established at the legislative level due to the unique nature of certain cases, legal relationships, or the status of the person in question whose rights, freedoms, or interests require protection.

Three main areas of legal aid provision by an attorney-at-law are defined as follows: 1) defense – this involves protecting the rights, freedoms, and legitimate interests of a suspect, accused, convicted, or acquitted person, a person for whom compulsory medical or educational measures are being considered in criminal proceedings, a person who may be extradited to a foreign state, or a person who is being held administratively liable for administrative offenses; 2) representation refers to legal assistance provided by an attorney to help clients exercise their procedural rights and fulfill their obligations in civil, commercial, and administrative proceedings. Additionally, representation also includes supporting the rights and obligations of victims in cases of administrative offenses, civil plaintiffs, and defendants in criminal proceedings; 3) other types of legal aid – these include advocacy services to offer legal information, advice, and clarification on legal issues. Additionally, legal support is provided to assist clients with their legal activities, drafting legal documents to protect their rights, freedoms, and interests. The aim is to prevent any violation of their rights and facilitate their restoration in the event of a violation.

Keywords: attorney-at-law, administrative proceedings, legal aid, right to professional legal aid, professional legal aid, subjects of provision of professional legal aid.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-ІV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Осіпов А.Г. Що таке правова допомога? URL: <http://advocat-cons.info/index.php?newsid=3159>
5. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 13.03.2017 року № 5 «Про правовий висновок щодо порядку здійснення представництва органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах, запровадженого Законом України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»
URL: <https://lex.activelex.com/#!/act/17242900>
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI.
Офіційний вісник України. 2012. № 62. Ст. 2509.

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Конституційний Суд; Рішення від 30.09.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#Text>
8. Сіліч І.І. Гарантії забезпечення прав і свобод громадян в адміністративному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 21 с.
9. Хмелевська Н.В. Розмежування понять «правова допомога» та «юридична допомога» як основа цілісної системи правової допомоги. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3. С. 143–149.
10. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за заг. ред. Н.Ю. Голубевої. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 840 с.
11. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6476>